

УДК 657.1

Левицька О. О.,*аспірант кафедри обліку та аудиту ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОПАРКІВ

У статті досліджено актуальні питання інноваційної діяльності: вивчено правові основи функціонування технопарків в Україні, розкрито особливості організації бухгалтерського обліку для таких підприємств та розроблено рекомендації щодо його удосконалення.

Ключові слова: бухгалтерський облік, технопарки, інноваційна діяльність, юридична особа, спільна діяльність, аналітичний облік, активи, синтетичні рахунки.

The urgent questions of innovative activity are investigated in the article: the legal bases of functioning of technological clusters in Ukraine are studied; the features of organization of accounting of such enterprises are exposed, the recommendations to his improvement are developed.

Key words: accounting, technoparks, innovative activity, legal entity, joint venture, analytical accounting, assets, synthetic accounting.

Постановка проблеми. Економічне і технологічне домінування США, Японії та країн Європейської Співдружності засновано на наукомістких і високотехнологічних галузях промисловості, що забезпечує цим країнам політичне панування у світі. У зв'язку з цим, стратегічного значення у державній політиці набуває стимулювання та підтримка інноваційної діяльності підприємств, змістом якої є розробка і виведення на ринок нових товарів, розробка і впровадження нових технологій, створення і застосування нових знань.

Метою створення технопарку є розроблення, впровадження та інтенсифікація виробництва інноваційної продукції із спрямуванням взаємоузгоджених дій наукових організацій, закладів освіти, промислових підприємств та інших суб'єктів госпо-

дарської діяльності. Зважаючи на те, що поняття "технопарк" у національній економічній системі, на жаль, поки не набуло широкого вжитку, нормативна облікова база для зазначених юридичних осіб перебуває на стадії дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню економічної сутності інновацій, методичних і практичних аспектів організації обліку та аналізу інноваційної діяльності підприємств присвячено праці багатьох науковців та фахівців-економістів. Зокрема, питання теорії інновацій у контексті розвитку світової наукової думки розглянуті у працях Й. Шумпетера, Б. Санто, М. Хучека, Б. Твісса; сутності та особливостей інноваційних процесів національної економіки – О. І. Волкова, А. П. Гречана, Л. Л. Антонюк, В. С Савчука; обліку та звітності – М. В. Кужельного, В. В. Сопка, В. С. Рудницького, Б. І. Валуєва, Ф. Ф. Бутинця, З. В. Гуцайлюка, С. Ф. Голова, Ю. А. Кузьмінського, В. Г. Лінника, О. В. Кантаєвої, Я. Д. Крупки та інших.

В той же час подальшого удосконалення потребує рівень теоретичної розробки загальних рис фінансово-господарської діяльності підприємств, що впроваджують інновації; необхідно сформуванати єдиний комплексний підхід до організації обліково-аналітичного процесу інноваційної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є розкриття особливостей функціонування технопарків в Україні в контексті дослідження організації їх облікової системи. Мета досягається шляхом вирішення таких основних завдань:

- вивчення нормативно-правової бази, що визначає порядок створення і функціонування інноваційних структур;
- визначення загальних вимог до ведення обліку діяльності технопарків, аналіз вітчизняного податкового законодавства, розробка пропозицій щодо його удосконалення та оптимізації;
- дослідження міжнародних підходів з питань обліку спільної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України за № 549 "Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів" технопарки бувають двох видів:

- юридична особа, основною статутною діяльністю якої є інноваційна діяльність;
- група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність [6].

Бухгалтерський облік спільної діяльності регулюється П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції". Згідно з п. 3 П(С)БО 12,

спільна діяльність – це господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін, згідно з письмовим договором між ними. Своєю чергою, спільний контроль – це розподіл контролю за господарською діяльністю за договором про ведення спільної діяльності [4].

Спільна діяльність без створення юридичної особи регулюється статтями 1130-1143 Цивільного кодексу [7]:

– учасники спільної діяльності укладають договір у письмовій формі;

– за рахунок спільних дій учасників технопарку створюються організаційні засади виконання проектів з виробничого впровадження наукомістких розробок, високих технологій, виробництва конкурентоздатної на світових ринках продукції, таким чином усі учасники є виконавцями інноваційних проектів технопарку (разом з тим, кожен із них виконує свою частину проекту);

– спільна діяльність може здійснюватись на основі об'єднання внесків учасників або без створення "спільного фонду фінансування";

– умови договору про спільну діяльність (ведення спільних справ, покриття витрат та розподіл доходів тощо) визначаються за домовленістю сторін.

Активи, задіяні в спільній діяльності без створення юридичної особи, не відображаються фінансовими інвестиціями учасників такої діяльності. Фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи (спільного інноваційного підприємства) його учасниками обліковуються за методом участі в капіталі на останній день місяця, в якому вони стали контрольними [4].

Кожен учасник спільної діяльності без створення юридичної особи повинен відображати у своїх облікових регістрах (із введенням субрахунків аналітичного обліку) і власній фінансовій звітності:

а) активи, задіяні у спільній діяльності, які він контролює, або свою частку у спільно контрольованих активах – у складі відповідних статей балансу;

б) взяті на себе зобов'язання;

в) свою частку в будь-яких зобов'язаннях, прийнятих спільно з іншими учасниками щодо цієї діяльності;

г) дохід або витрати, набуті в процесі спільної діяльності.

Відповідно до параграфа 2 гл.77 ЦК, спільна діяльність не передбачає передачі права власності на майно (внески) від од-

ного учасника до іншого, при цьому створюється загальна пайова власність на внески учасників [7]. Після закінчення договору про спільну діяльність майно повертається учасникам у складі і на паях, передбачених договором.

Якщо у випадку повного припинення спільної діяльності учасник отримує кошти або майно, вартість яких перевищує балансову вартість внесених коштів або майна, то сума перевищення включається до валового доходу такого учасника. Якщо сума коштів або вартість майна менша за номінальну вартість внесених учасником коштів або майна, то суму збитків відносять до складу валових витрат у податковий період отримання такої компенсації, але не раніше періоду повної ліквідації спільної діяльності.

Баланс підприємства – це звіт про фінансове становище підприємства, що і відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал. Отже, чинним законодавством з питань бухгалтерського обліку не передбачено ведення окремого балансу щодо спільної діяльності і відображення у балансі учасника, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності, активів, що належать іншому учаснику. Тому активи, що належать учасникам, відображають у їхніх балансах протягом усього часу здійснення спільної діяльності.

Варто було б порівняти наявну вітчизняну практику організації обліку спільної діяльності з міжнародними підходами. Згідно з МСБО 31 "Частки в спільних підприємствах" визначаються такі форми спільної діяльності: спільно контрольовані операції, спільно контрольовані активи і спільно контрольовані суб'єкти господарювання, які ще називаються спільним підприємством.

Щодо часток у спільно контрольованих операціях, то учасникові, що контролює (виконує функції керівного органу технологічного парку) потрібно визнавати у своїх фінансових звітах: а) активи, які він контролює, і зобов'язання, які він приймає; б) витрати, які він несе, та його частку в доході, який він отримує від реалізації товарів або послуг спільним підприємством.

Щодо своєї частки в спільно контрольованих активах, контролюючому учасникові слід визнавати у своїх фінансових звітах: а) свою частку спільно контрольованих активів; б) будь-які понесені ним зобов'язання; в) свою частку будь-яких зобов'язань щодо спільного підприємства, понесених спільно з іншими контролюючими учасниками; г) будь-який дохід від продажу або використання своєї частки продукції спільного

підприємства разом зі своєю часткою в будь-яких витратах, понесених спільним підприємством; г) будь-які витрати, зазначені ним щодо його частки в спільному підприємстві.

Спільно контрольований суб'єкт господарювання (згідно з МСБО) – це спільне підприємство, яке передбачає створення корпорації, товариства або іншого суб'єкта господарювання, у якому кожен учасник, що контролює має частку. Кожен контролюючий учасник робить свій внесок у спільно контрольований суб'єкт господарювання грошовими коштами або іншими ресурсами. Ці внески включаються до облікових реєстрів учасника, що контролює, та визнаються в його фінансових звітах як інвестиція в спільно контрольований суб'єкт господарювання. Контролюючий учасник визнає свою частку участі в спільно контрольованому суб'єкті господарювання, застосовуючи метод пропорційної консолідації або метод участі в капіталі [3].

Зазначимо, що Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" визначено чіткий перелік технопарків, на які поширюється спеціальний режим інноваційної діяльності – правовий режим, який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності технологічних парків, їхніх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків [63, ст. 1].

Однією із форм державної підтримки підприємств, на які поширюється спеціальний режим інноваційної діяльності, є надання цільових субсидій у вигляді:

- звільнення від ввізного мита при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні;

- податкового векселя на суми податкового зобов'язання, що нараховуються згідно із Законом України "Про податок на додану вартість" при імпорті нових устаткування, обладнання та комплектуючих, зі строком погашення на 720 календарний день, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю;

- суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів технологічних парків, нарахованого в порядку, встановленому Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" [2, ст. 7].

Зазначені суми податків, що нараховуються при виконанні проектів технологічних парків, технологічні парки, їхні учас-

ники та спільні підприємства не перераховують до бюджету, а зараховують на спеціальні рахунки технологічних парків, їхніх учасників та спільних підприємств. Кошти цільових субсидій можна використовувати тільки на фінансування реалізації проектів технопарків: придбання обладнання та устаткування, пов'язаного із впровадженням інновацій; проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності; підготовку конструкторської та технологічної документації; патентування розробок та ін.

Також технологічним паркам, їхнім учасникам та спільним підприємствам при реалізації проектів технологічних парків дозволяється прискорена амортизація задіяних у проекті основних фондів і встановлюється щорічна 20-відсоткова норма прискореної амортизації основних фондів груп 3 та 4. При цьому амортизація задіяних у проекті технологічного парку основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення [2, ст. 10].

При веденні спільної діяльності зі створенням юридичної особи облік цільових коштів, які належать технопарку, доцільно вести на рахунку 48 "Цільове фінансування та цільові надходження" із використанням субрахунків:

- у розрізі учасників технопарку;
- для технопарків, яким на державному рівні надані цільові субсидії – в частині сум, звільнених від оподаткування.

Розрахунки з учасниками технопарку доцільно розглядати на рахунку 68 "Розрахунки за іншими операціями із використанням субрахунків в розрізі учасників: 682/п "Внутрішні розрахунки".

Інші загальні питання організації бухгалтерського обліку технопарків (їхніх учасників та спільних підприємств) не мають відмінностей від обліку операцій діяльності підприємства, що проводить інноваційну діяльність не в складі технопарку.

Висновки. При зіставленні норм міжнародних і вітчизняних облікових стандартів, що регламентують облік спільної діяльності, нами не було виявлено суттєвих відмінностей. Однак у міжнародному обліку спільна діяльність без створення юридичної особи передбачає чіткий поділ на участь у спільно контрольованих активах або спільно контрольованих операціях. На нашу думку, такий підхід спрощує процес організації обліку, робить його прозорішим. Згідно з МСБО фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи обліковуються не лише за методом участі в капіталі, а й шляхом пропорційної консолідації.

Для зростання інформативності облікової інформації, що акумулюється у діяльності технопарків, рекомендуємо ведення синтетичних рахунків на рахунках обліку цільового фінансування; активів і зобов'язань, доходів і витрат спільної діяльності; внутрішніх розрахунків із учасниками, що повинно бути відображено у затвердженому робочому плані рахунків та наказі про облікову політику учасника інноваційної діяльності.

Література

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV (з чинними змінами та доповненнями).

2. Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" від 16.07.1999 № 991-XIV (з чинними змінами та доповненнями).

3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності: переклад станом на 1 січня 2005 р. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>; <http://www.prou4ot.info/index.php?section=browse& CatID=52>.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 за № 91. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.05.2000 за № 284/4505.

5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009-2013 роки" № 447 від 14.05.2008.

6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів" № 549 від 22.05.1996.

7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.